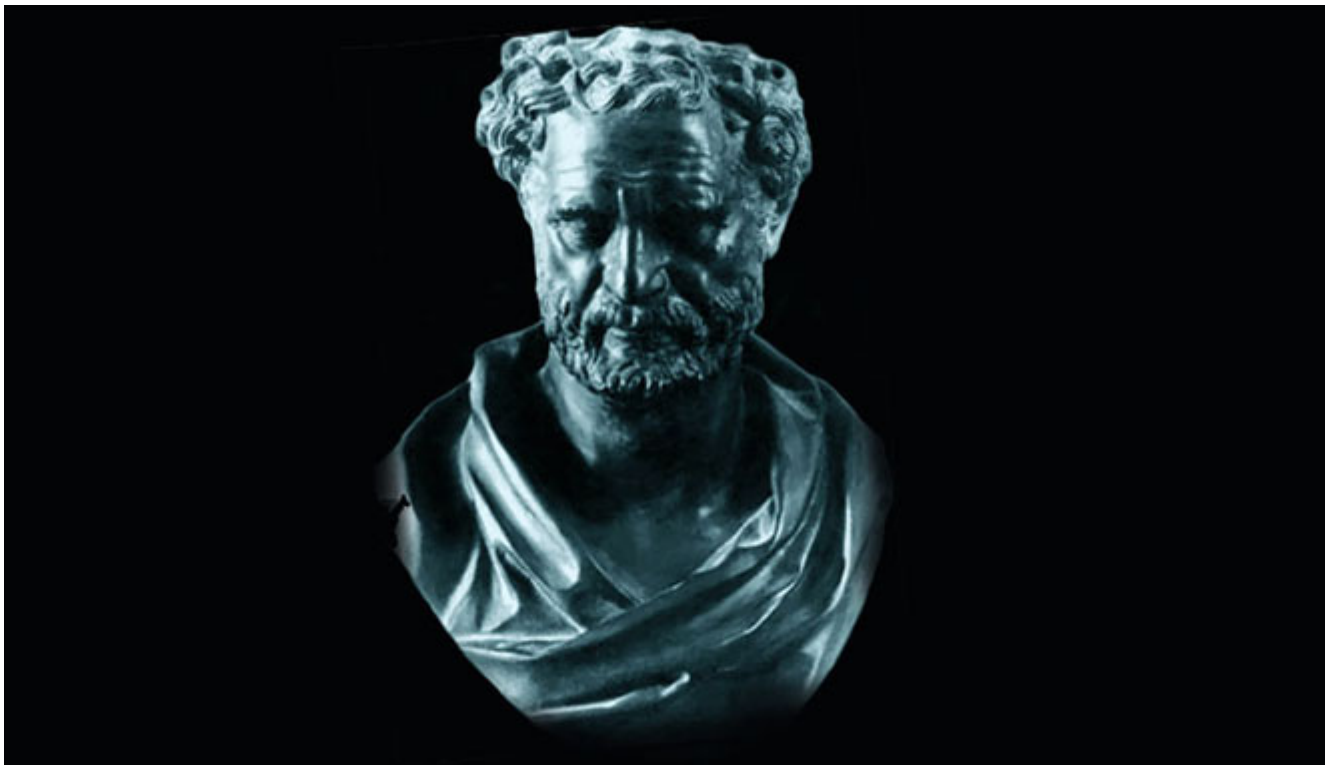

Δημόκριτος, Αριστοτέλης και Δημοκρατία: μια άγνωστη σχέση (Αναστασία Δημητρακοπούλου, Δρ. Φιλοσοφίας Παν/μίου Αθηνών)

[/ Πεμπουσία](#)

Οι προτάσεις του Δημοκρίτου επέδρασαν στο έργο του Αριστοτέλους και συνέβαλαν στην διαμόρφωση της θεωρίας του περί δημοκρατίας και συγκεκριμένα το είδος, που αναφέρει στα Πολιτικά, 1291 b. Βεβαίως στο υπό διερεύνηση ζήτημα, υφίστανται πολλές ομοιότητες, αλλά και σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο φιλοσόφων. Για παράδειγμα, ο Σταγίριτης δεν απεδέχθη την πρόταση του Δημοκρίτου ότι ο άνθρωπος δεν γεννήθηκε κοινωνικό ον, αλλά έγινε. Επιπλέον, θεωρεί ότι οι περισσότεροι εκ των πολιτών έχουν την δυνατότητα να αναλάβουν την εξουσία, δηλαδή δεν αποκλείει, όπως ο Αριστοτέλης, τον λαό ούτε τον φοβάται. Ωστόσο και οι δύο φιλόσοφοι επιτάσσουν την προτεραιότητα του δημόσιου συμφέροντος, προκειμένου να κυβερνάται σωστά η

πολιτεία.

Ο Δημόκριτος γεννήθηκε στα Άβδηρα της Θράκης το 460 π.Χ. και απεβίωσε το 370 π.Χ.. Ο φιλόσοφος ασχολήθηκε, εκτός από την φυσική και με ζητήματα, που αφορούσαν την κοινωνία, την ηθική και την πολιτική· μάλιστα σώζονται 220 αποσπάσματα, τα οποία αναφέρονται σε θέματα ηθικής και αποτελούν δύο συλλογές, το Άνθολόγιον του Στοβαίου και το Δημοκράτους Γνῶμαι, χωρίς, όμως, να γνωρίζουμε κατά πόσο απηχούν τις πραγματικές απόψεις του φιλοσόφου (Taylor, 2005) .

Σε αυτό το σημείο κρίνουμε αναγκαίο να προβούμε σε δύο επισημάνσεις. Η πρώτη αφορά την διαφωνία μεταξύ των μελετητών, αναφορικός με την ύπαρξη συστηματικότητας στο έργο του Δημοκρίτου. Ο J. Barnes λέγει ότι, εάν κάποιος προσδοκά να ανακαλύψει στο έργο του Δημοκρίτου μία συστηματική ηθική φιλοσοφία και την σύνδεση αυτής με την φυσική φιλοσοφία θα απογοητευθεί, ενώ ο K. Τσάτσος υποστηρίζει ότι στα κείμενα του Δημοκρίτου δεν υφίσταται η διατύπωση νέων ιδεών (Barnes 20005 ,Τσάτσος 20059), ωστόσο ο A. Kenny (20041) διατείνεται ότι ο φιλόσοφος ανέπτυξε μία συστηματική ηθική. Μία δεύτερη επισήμανση που θέλουμε να κάνουμε αναφέρεται γενικώς στον τρόπο προσεγγίσεως του έργου των Προσωκρατικών φιλοσόφων από τον Αριστοτέλη.

Ο H. Cherniss (1971) επισημαίνει ότι ο Αριστοτέλης έχει μελετήσει τα κείμενα των Προσωκρατικών φιλοσόφων, αλλά οι αναφορές του προς αυτούς δεν ενέχουν την διάσταση της ιστορίας της προσωκρατικής φιλοσοφίας ή δεν είναι δυνατόν να την εκλάβουμε κατ' αυτόν τον τρόπο.

Ο Σταγίριτης δεν είναι δοξογράφος, αλλά φιλόσοφος, ο οποίος χρησιμοποιεί ως υλικό για την δημιουργία της δικής του φιλοσοφικής θεωρίας τις απόψεις των προγενεστέρων. Επομένως, το έργο του Αριστοτέλους δεν αρμόζει να αντιμετωπίζεται ως πηγή για την πληροφόρηση σχετικά με τις θεωρίες των Προσωκρατικών φιλοσόφων.

Εντός αυτού του πλαισίου θα επιχειρήσουμε να μελετήσουμε τις απόψεις περί δημοκρατίας του Δημοκρίτου, την επιρροή τους στην διαμόρφωση της πολιτικής θεωρίας του Αριστοτέλους, καθώς και τα σημεία διαφοροποίησής τους. Καταρχάς, οφείλουμε να διευκρινίσουμε ότι ο όρος δημοκρατία, όπως ενεφανίσθη τον 5ο αι. π.Χ. στην Αθήνα, είχε διαφορετική σημασία εν σχέσει προς τους σύγχρονους Έλληνες. Από την μία η έννοια λαός ήταν στενότερη από ό,τι είναι για εμάς, διότι δεν συμμετείχαν οι δούλοι και οι γυναίκες, ενώ από την άλλη ο λαός απολάμβανε ευρύτερη συμμετοχή στις πολιτικές λειτουργίες, διότι είχε ενεργή συμμετοχή και δεν υπήρχαν αντιπρόσωποι (Wolf, 1991).

Ειδικότερα, όσον αφορά τις αντιλήψεις του Δημοκρίτου για την δημοκρατία, όπως όλοι οι πολιτικοί στοχαστές και φιλόσοφοι στην Αρχαία Ελλάδα, θεωρεί ότι η πολιτική είναι κτήμα όλων των πολιτών και όχι μόνο ενός τμήματος εξ αυτών, ως εκ τούτου επιβάλλεται να διδάσκεται σε όλους, διότι η διοίκηση του κράτους αφορά το σύνολο των πολιτών. Η πολιτική αναδεικνύεται ως η προεξέχουσα τέχνη, εφόσον ασκείται ορθώς και κατευθύνει το κράτος και προσωπικώς τους πολίτες στην ευημερία: «Δημόκριτος μὲν παραινεί τὴν τε πολιτικὴν τέχνην μεγίστην οὖσαν ἐκδιδάσκεσθαι καὶ τους πόνους διώκειν, ἀφ' ὧν τὰ μεγάλα καὶ λαμπρὰ γίνονται τοῖς ἀνθρώποις» (Δημόκριτος, Απ. 157).

Ο Πλούταρχος αναφέρει ότι ο Δημόκριτος αντιλαμβανόταν την πόλη ως ένα εργοτάξιο, όπου όλοι οι πολίτες, ακόμη και οι πολιτικοί, παρουσιάζονται κάθε πρωί, όπως ο ήλιος του Ηρακλείτου με νέα σχέδια και διάθεση για εργασία, αποβλέποντας στο καλό το δικό τους και της πατρίδος τους: «ὥς φησι Δημόκριτος νέα ἐφ' ἡμέρη φρονέοντες ἄνθρωποι τῇ προς ἀλλήλους ὀρμῇ καθάπερ ἄρτήματι συντόνω σπασθέντος ἄλλος ἀλλαχόθεν ἐπίτάς πράξεις ἀνίστανται» (Δημόκριτος Απ. 158, Παπαδόπουλος 1974).

(συνεχίζεται)

Πηγή: [Διεθνής Επιστημονική Εταιρία Αρχαίας Ελληνικής Φιλοσοφίας. 2η Επιστημονική Ημερίδα «Προσωκρατική Φιλοσοφία: ο Άνθρωπος, η Κοινωνία και ο Κόσμος»](#)